

kullanımını gözetmek; önceliklerin belirlenmesinde kamusal yararı ön planda tutmak; çağdaş tekniklerin kullanıldığı kalıcı altyapı elemanlarını yeğlemek; özette iyi bir yaşam kalitesine sahip olan, katılımcı, dışlanmayan bir kentli yaratmayı hedef almak kentsel hizmet üretiminde temel politika olmalıdır.

Kamu Yararı Odaklı Demokratik Kent Planlaması

Kent planlaması fiziksel çevreyi olduğu kadar sosyal ve ekonomik ilişkileri de şekillendirmektedir.

Planlama; her türlü fiziksel yapı, doğal engel ve eşik bilgilerini inceleyen, kültürel ve doğal değerlerin korunarak sonraki nesillere aktarılmasını amaçlayan, nüfus gelişiminin ve demografik kestirimlerin ışığında, kentteki tüm sosyal yapıları dikkate alan, iktisadi faaliyetleri inceleyen ve istihdam olanaklarının artırılmasını hedefleyen, her türlü afet riskine karşı sakıncalı alanlarda gerekli önlemlerin alınmasını hedefleyen ve kamu yararını her daim merkeze alan ilkeler doğrultusunda yapılmalıdır.

Bu doğrultuda, planlama başta olmak üzere, kentleşme, konut, çevre ve uygulama alanlarına ilişkin düzenleyici yasal ve hukuksal sistem tümüyle gözden geçirilerek yeniden düzenlenmelidir. Planlama mevzuatındaki dağınıklığa ve yetki karmaşasına son verilmelidir. Özelleştirme ve rant odaklı parçacı planlama anlayışı yerine katılımcı, şeffaf, bütüncül planlama anlayışını geliştirecek yasal düzenleme ve kurumsal yapılanma gecikmeksizin hayata geçirilmelidir.

Yol, otopark, okul, elektrik, su, sağlık ocağı, park, yeşil alan, oyun alanı, spor tesisleri gibi sosyal donatı ve teknik altyapı alanlarının, mevcut durum ve nüfus tahminleri göz önüne alınarak planlanması esas alınmalıdır.

Kentlerimiz için yapılan imar planlarında yalnız rant amaçlı, binlerce noktasal ve bölgesel ölçekte imar planı değişikliği yapıldığı için düzensiz kentsel alanlar yaratılmıştır. Kamu yararı dışında özellikle kişisel ranta dönük plan değişiklikleri yapılmamalı, plan bütünlüğünün korunmasına özen gösterilmelidir. Sağlıklı ve uyumlu gelişen, kültürel ve doğal değerleri korunan kentlerin yaratılması için toplumun ve ilgili meslek odalarının da görüşü alınmalı, sonuçları tartışmaya açılmalıdır.

Planlamada kararlar birbirini tamamlayıcı olmalıdır. Amaçlar, hedefler ve kaynaklar arasında bağ kurulup, değişen gereksinme, hizmet ve kaynaklarla stratejilerin yeniden belirlenmesi sağlanmalıdır. Uzun erimli ve kapsamlı planlama anlayışına yeniden dönülmelidir.

Sağlıklı Çevre

Doğal çevrenin korunması ve kamu yararına değerlendirilmesi yerel yönetimlerin görev ve

sorumlulukları arasındadır. Bu çerçevede yerel yönetimler sınırlı kaynakları ve doğal varlıkları (enerji, su, hava, toprak, hammadde, besin) idareli kullanmakta hassas davranarak, bu konuda halkın eğitilmesi için her türlü çabayı göstermek durumundadır. Yerel yönetimler, kent ortamında oluşan katı ve sıvı atıkları sadece başka alanlara taşıyarak, çevre sorunlarına köklü çözümler üretmezler. Bu nedenledir ki, öncelikle çevre kirliliğini önlemeye, atık azaltmaya yönelik politikalar hayata geçirilmelidir.

Katı ve sıvı atıkların göl ve nehirlere boşaltılması, atıkların yakılması gibi geçici, kısa dönemli önlemler ve yaklaşımlar terk edilmelidir. Temiz üretim teknolojileri ile örneğin alternatif yakıt kullanımı ve benzeri önlemlerle atığın kaynağında azaltılması ve kirliliğin önlenmesi gibi yeni ve kalıcı yöntemler uygulamaya alınmalıdır.

Yeşil alanların korunması ve geliştirilmesi, hava kalitesi ve iklimine olumlu katkıda bulunan temel faktörlerdendir. Kent ve kırsal doğal kaynaklarını ve biyolojik çeşitliliklerini korumak, zenginleştirmek ve herkes için erişilebilir kılmak temel politika olmalıdır.

Su potansiyeli, toprak veri tabanı ve haritaları esas alınarak, çevre öncelikli kalkınma ilkesi doğrultusunda toprağın niteliği, arazinin yeteneği ve diğer arazi özellikleri gözetilerek uygun kullanım şekilleri belirlenmelidir. Bu doğrultuda mullak tarım arazileri ile diğer verimli araziler tarımsal amaç dışında kullanılmamalıdır. Böyle bir yaklaşım ise kent mekanına yönelik çevresel sorunların azalması yanında kentsel nüfusun kontrolü bağlamında da olumlu sonuçlar yaratabilecektir.

Suyun her türlü kirlenmeden arındırılarak kaynağından çıktığı gibi en sağlıklı ve ekonomik biçimde insanlara ulaştırılması (sistemdeki su kaçakları da giderilerek) için; ileriki yıllar ihtiyacı hesaplanarak plan ve projeler geliştirilmeli, büyük kentlerde olduğu gibi, kentte yaşayanlar paketlenmiş sulara mahkûm edilmemelidir. Su kirliliği yanında, hava kirliliği, gürültü kirliliği, görsel kirlilik gibi sorunların çözüldüğü ve toplumsal yaşamı kolaylaştırmak amacıyla kentsel altyapı çalışmalarının etkili ve verimli yapıldığı bir çevre yönetimi oluşturulmalıdır.

Kent ve Sağlık

Yerel yönetimlerin bir görevi de 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14'üncü maddesinin 'b' bendi ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 7'nci maddesinin 'v' bendi hükümlerinin verdiği yetkiyle; hastane, poliklinik, sağlık merkezleri gibi tesisler açmak suretiyle halkın temel sağlık hizmetlerini karşılamaktır. Yerel yönetimlerin, sağlık hizmetini bir kamu hizmeti olarak değerlendirip, bu çerçevede proje ve yatırımlara yönelmesi, var olanları genişletip gelişmesini ve koruyucu sağlık hizmetleri vermesi sosyal devlet anlayışının doğal sonucu olarak görülmelidir.

Kişisel sağlık sorunlarının bir kısmı, kentsel altyapı yetersizliği nedeniyle meydana gelmektedir. Anılan yasa ve ilgili yönetmeliklerde, kentsel sağlıkla ilgili hususlar "su ve kanalizasyon, çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık" olarak belirtilmekte ve öncelikli işler arasında sayılmaktadır. Yerel yönetimler, özellikle insan sağlığının korunması amacıyla bu konuda gerekli duyarlılığı göstermeli ve kent yaşamında önemli yer tutan fiziki planlarda kentsel sağlığa yönelik alt ve üst yapı program ve projelerini vakit geçirmeksizin uygulamaya almalıdır.

Barınma

Halkın barınma sorununun çözümüne yönelik olarak hazine arazileri arsa stoku olarak tutulmalı, bu stoklar kentsel planlamada insan-toprak ilişkisi göz önünde bulundurularak kullanılmalıdır. Barınma ihtiyacının güvenli, sağlıklı konutlar aracılığıyla çözülmesi için programlar ve kurumlar geliştirilmelidir. Halkın barınma sorununu çözmek yerine orta-üst gelir gruplarına ve ranta yönelen TOKİ, bu amaca uygun olarak yeniden yapılandırılmaktadır. Yerel yönetimlerin ilgi ve sorumluluk alanı, barınma sorunu insanı çözüm bulma doğrultusunda genişletilmelidir.

Afetler ve Yerel Yönetimler

Yerel yönetimler, ülkenin büyük sorunlarından olan deprem tehlikesini göz ardı etmemeli; bu konu yerel yönetim programlarının öncelikler listesinde üst sıralarda yerini almalıdır. Kaçak yapılaşma ve güvenli olmaktan uzak binaların güçlendirilmesi çalışması için kaynak yaratılması, afete hazırlık gibi konu ve sorunlar yerel yönetimlerin programlarına girmelidir.

Ülkemiz, sahip olduğu jeolojik, topografik ve meteorolojik koşulları nedeniyle büyük can ve mal kayıplarına yol açan afet olayları ile sıkça karşılaşmaktadır. Ülkemizin yüzde 96'sı deprem bölgesinde bulunmakta, nüfusumuzun yüzde 98'i değişik derecelerde deprem tehlikesi altında yaşamaktadır. Son 58 yıl içerisinde depremlerde 58 bin 202 vatandaşımız hayatını kaybetmiş, 122 bin 96 kişi yaralanmış ve yaklaşık olarak 411 bin 465 bina yıkılmış veya ağır hasar görmüştür. Depremlerde her yıl ortalama bin üç vatandaşımız ölmekte ve 7 bin 94 bina yıkılmaktadır. Bunun yanı sıra kentsel ve kırsal yerleşim alanları sadece deprem değil aynı zamanda heyelan, su baskını, kaya düşmesi vb tehlikelerin yarattığı zararlarla mücadele etmek zorunda kalmaktadır.

Özellikle 1999 depremleri Türkiye'ye bu çerçeği hatırlatmakta kalmamış, yapı denetim yasasından imar yasasına, mühendislik mimarlıkla ilgili yasalardan yerel yönetimleri düzenleyen yasalara kadar geniş bir yelpazede mevzuatın yeniden ele alınması, toplumsal hayatın depreme karşı düzenlenmesi zorunluluğunu açığa çıkartmıştır. Ertelenmeyecek bir başka konu da, her il için bina envanterinin çıkarılması ve deprem master planı hazırlanmasıdır.